

סילבוס

שם הקורס: רצון, חירות והכרח

שם המרצה: ד"ר אליעזר מלכיאל

היקף הקורס בש"ש: 2

סוג הקורס סמינר

שנה"ל: תשפ"ד

מס' הקורס: 131-1-2941

נושאי הקורס:

השאלות בדבר חופש הבחירה, הרצון האנושי, ומקומו של האדם בסדר הטבע מעסיקות את הפילוסופיה מראשיתה ועד ימינו. העיסוק בהן מעלה שורה של שאלות מתחומי המטפיסיקה, האתיקה, ההכרה, הדת והאנתרופולוגיה הפילוסופית. במהלך הקורס נבקש לשאלות אלה תשובות בכתבי הפילוסופים בני זמננו, נתעמק במושגי החופש, הבחירה והאוטונומיה האנושית ונשרטט את גבולותיהם.

מטרות הקורס:

היכרות עם עמדות שונות בדיון המודרני על חופש הרצון ועל מקומו בטבע; שכלול הבחנות ומושגים.

מבנה הקורס: שיעורים פרונטליים ובהם משולבים דיונים וקריאה של טקסטים. לרגל כובד השעה, כל השיעורים יוקלטו ומי שנסיבותיו אינן מאפשרות לו השתתפות בשיעורים פנים אל פנים, יוכל לעקוב אחר מהלכם בעזרת ההקלטות.

חובות הסטודנט

נוכחות בשיעורים היא חובה, להוציא את הפטורים בנסיבות השעה.

מטלות שבועיות: לקראת כל שיעור תתבקשו לקרוא מקורות ראשוניים (על פי הנחיות שיפורסמו באתר הקורס) שיידונו בשיעור, ולהשיב דרך אתר הקורס תשובה קצרצרה (כ-50 מלים) לשאלה שאשאל להנחיית הקריאה. (זמן ההגשה לכל המאוחר עד יום ב ב-22:00, כדי שאספיק לעיין לפני השיעור. המטלות המבזקיות הללו לא יצוינו במספרים, אלא רק ב'עובר' 'לא עובר'). תתבקשו להגיש לפחות 8 מתוך 10 מטלות הקורס.

בסוף הסמסטר יהיה עליכם להגיש עבודה סמינריונית. בעבור סטודנטים שהקורס ממלא עבורם את המשבצת של קורס בחירה (ושלפיכך אינם כותבים בו עבודה סמינריונית), מטלת הסיום תהיה 'בחינת בית', דהיינו עבודה במתכונת של בחינה, הנעשית בבית תוך פרק זמן של 4 ימים.

מבנה הציון בקורס:

ציון הקורס יהיה ציונה של העבודה הסמינריונית. אם הקורס מוגדר כקורס בחירה, ציונו מורכב מן הציון על הגשת המטלות (20%) ומציון עבודת הגמר (80%).

הגשת שמונה מתוך עשר המטלות היא תנאי סף לעמידה בקורס ולהגשת העבודה הסמינריונית. כל מי שנסיבות השעה אינן מאפשרות לו לעמוד במטלות השבועיות, אתחשב בו ואעשה כל מאמץ להקל עליו את הלמידה ולהשלים בהצלחה את הקורס. (כל מקרה לגופו; אל תהססו לפנות אליי).

מהלך לימודים:

שיעור	נושאים
1	פתיחה: החירות האנושית וסדרים של הכרח; מושגים -- דטרמיניזם, קומפטיביליזם, אינקומפטיביליזם, ליברטניזם
2	קומפטיביליזם קלאסי (הובס); ההבחנה בין דטרמיניזם לפטליזם; שאלת העצמי העמוק וחופש הרצון (מיל); האתגר הליברטני בגרסתו הראשונית (יום); 'יכול אחרת' – הפירוש ההיפותטי ל'יכול' (מור ואוסטין)
3	רעיון החירות המוחלטת ואיון העצמי (סארטר); הפנומנולוגיה והאמת בנוגע לאיון העצמי; הארת משמעותה הרוחנית-טרנספורמטיבית של עמדת סארטר
4	החופש העמוק, העצמי העמוק, עיצוב העצמי (פרנקפורט);
5	אין צורך באפשרויות חלופיות (פרנקפורט, דנט)
6	המושג בחיים של חופש ואחריות (סטרוסון)
7	פרספקטיבת פועל ופרספקטיבה אובייקטיבית (נייגל)
8	דרישות התבונה המעשית (בוק)
9	נטילת והטלת אחריות (בוק)
10	אינקומפטיביליזם-פועל (סטוארד)
11	חזון והתמרה

ביבליוגרפיה (המקורות המדויקים יצוינו משבוע לשבוע באתר הקורס):
קריאה חובה (עברית):

- קלאסיים
 - הובס
 - יום
 - קאנט
- עכשוויים (יחסית)
 - סארטר, ז' פ' 1988, האקסיסטנציאליזם הוא הומניזם, תרגם י' גולומב, כרמל, ירושלים

קריאה חובה (המשך)

- חלקים מתוך (עברית):
 - אליעזר מלכיאל: רצון חירות והכרח, בר אילן 2013

• עמודים מתוך (אנגלית):

- Austin, J.L. (1961): "Ifs and Cans"; in Philosophical Papers (1979), Clarendon Press, Oxford, pp. 153-180
- Bok, H. Freesom and Responsibility, chp 2, rep. in Watson (2005)
- Dennett, D. (1971): "Mechanism and Responsibility", in: Brainstorms, pp. 233-255, MIT Press, Cambridge, Massachusetts
- Dennett, D. (1985): Elbow Room: The Varieties of Free Will Worth Having, MIT Press, Cambridge, Massachusetts, chps. 1, 6
- Frankfurt, H. (1969): "Alternative Possibilities and Moral Responsibility", rep. in Frankfurt, H. (1988), pp. 1-10
- Frankfurt, H. (1971): "Freedom of the will and the concept of a Person", rep. in Frankfurt, H. (1988), pp. 11-25
- Frankfurt, H. (1988): The Importance of What We Care About, Cambridge University Press
- Kane, R. (2005): A Contemporary Introduction to Free Will, Oxford University Press, Oxford
- Lockie, R. (2018): Free Will and Epistemology: A Defence of the Transcendental Argument for Freedom, Bloomsbury
- Moore, G. E. (1912): Ethics, London: Williams and Norgate, chap. 6 (on Free Will)
- Nagel, T. (1986): "Freedom", in: The View From Nowhere, Oxford University Press, rep. in Watson (2005) pp.
- Steward, H. (2012): A Metaphysics for Freedom, Oxford University Press, Oxford
- Strawson, G. (1994), "The Impossibility of Moral Responsibility", rep. in Watson (2005) pp. 212-228
- Strawson, P. F. (1973), "Freedom and Resentment", in Freedom and Resentment and Other Essays, Methauen
- Watson, G. (ed.) (2005): Free Will, Oxford University Press, Oxford
- Wolf, S. (1987): "Sanity and the Metaphysics of Respsibility", rep. in Watson (2005) pp. 372-387